

Posudek disertační práce:

Jan Řezáč

**Evropský kontext k ztvárnění figury v českém malířství 2. třetiny 19. století
Ideové a formální zázemí tvorby Josefa Mánesa**

Předkládaná disertační práce Jana Řezáče podle vyjádření autora shrnutého v úvodním abstraktu slibuje zabývat se „problematikou středoevropského figurálního malířství kolem roku 1850“, přesněji pak tvorbou Josefa Mánesa. Autor konstatuje, že kromě recepce obecnějších proudů bude „analyzovat Mánesovy antropomorfní ztvárnění“ a že jeho záměrem bude „proniknout k podstatě Mánesových tvůrčích postupů“.

Následuje text disertace v rozsahu ca. 190 stran a bohatý soupis bibliografie. Vlastní autorův text však z uvedeného stránkového rozsahu zabírá přibližně jednu třetinu – na první pohled je vidět, že na většině stran více než jednu polovinu stránky zabírají poznámky pod čarou.

V obou zde konstatovaných bodech – v určení tématu a v práci s literaturou – spočívá podle mě hlavní problém posuzované práce. Autor dokazuje, že je velmi sečtělý a množství jím prostudované dobové literatury i současné teoretické literatury je vskutku úctyhodné. Považuji však za problém, jakým způsobem autor s literaturou zachází: jednak práce působí dojmem, že v úvodu vytčené a zajímavé Mánesovské téma se v textu práce ztrácí a ani v závěru nevyznívá přesvědčivě, jednak množství poznámek zcela překrývá původní autorský text. Domnívám se, že především kritická práce s literaturou a sledování vlastní myšlenky při kritickém přístupu k tezi/cíli, vytčeným v úvodu disertace, je hlavním úkolem, který před předkladatelem disertace (i jakékoli jiné vědecké práce) stojí. (Současné na titulním listě zcela chybí uvedení jména školitele, což budí dojmem, že práce byla minimálně konzultovaná – a na výsledku se to dle mého soudu projevuje právě v nedostatku usměrnění autorovy badatelské práce.)

(1) sledování tématu

Zdá se mi, že otevřenou otázkou zůstává, jaký cíl si autor stanovil a jakým způsobem jej hodlal dosáhnout. Z úvodu sice vyplývá, že se chce věnovat širšímu zázemí tvorby Josefa Mánesa, ale explicitně si stanovuje téma přímo zaměřené na Mánesovu tvorbu. Tento úkol se však z jeho zřetele v průběhu práce velmi výrazně vytrácí a autor se zabývá zjevně problémem mnohem obecnějším, za nějž v rozporu s uvedenými tezemi označuje „postihnutí ... metodického přístupu k problematice lidského těla“. V tomto kontextu pak nadále analyzuje obrovské množství dobové i současné literatury a jména autorů, působících v Čechách, zde pak nutně vyznívají jako pouhé přívazky (s. 4). Zacílení práce na tvorbu autorů tvořících v Čechách pak brání především fakt, že autor zcela opomíjí současnou českou literaturu. Pokud jedinými opěrnými body pro argumentaci jsou autorovy chystané studie nebo práce v tisku, pak práce ztrácí jakýkoli standardní vědecký kontext.

Další oporou, kterou bych při analýze umělecko-historického materiálu očekávala, je obrazová příloha, která u této práce zcela chybí. Vzhledem k tomu, že předkládaná disertace není čistě teoretická a autor se snaží uměleckou situaci určitým způsobem posuzovat, vyobrazení konkrétních uměleckých děl bych jako oporu jeho tezí očekávala.

(2) poznámky a práce s literaturou

Domnívám se, že předložená práce je zcela přetížena množstvím citované literatury, které je – jak již bylo řečeno – úctyhodné, ale způsob práce s poznámkovým aparátem autorovu sečtělou dle mého soudu znevažuje. Očekávala bych způsob selektivního citování, jehož cílem je podpořit svou vlastní argumentaci, nikoli prosté řetězení citátů. Navíc tam, kde se jedná o nová a málo prozkoumaná fakta, autor mnohdy naopak poznámku s uvedením literatury, o níž opírá své zobecňující soudy či tvrzení, vůbec neuvádí (např. o Serapionově bratrstvu, s. 81).

V předložené podobě považuji práci za natolik problematickou po obsahové i formální stránce, že ji nedoporučuji k obhajobě. Domnívám se, že autor by si měl své téma přesněji zvolit. Buď se zabývat syntetickou prací o lidském těle/figuře v umění 19. století, ale v tom případě pracovat s literaturou na základě vlastní nosné myšlenky, nikoli jako s pouhým přehledem literatury. Nebo se zaměřit na tvorbu jím uváděných malířů (především J. Mánes) v evropském kontextu, ale v tom případě se více soustředit na takové téma a podřídit tomu i výběr literatury a výstavbu práce.

V Praze, dne 27. 3. 2015

Mgr. Pavla Machalíková, PhD.
Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i.